

De mbo-student als onderzoeker

Praktijkonderzoek door mbo-studenten in zorginstellingen. Het CIV Technologie voor Zorg en Welzijn van ROC Mondriaan doet hiermee sinds schooljaar 2021-22 ervaring op. We maken studenten van onze zorgopleidingen bekend met, en hopelijk ook enthousiast voor het doen van onderzoek. Waarom doen wij dit, en hoe? Tegen welke uitdagingen lopen wij aan? En wat levert het op? Daarop gaan wij in dit artikel in. **KAREL KANS,**

CINDY VAN SPRONSEN

WAAROM?

Onderzoeksvaardigheden verdienen een plaats binnen het mbo. Ze zijn relevant voor docenten, met het oog op de kwaliteit van onderwijs (zie bijvoorbeeld MBO Raad 2019), maar ook voor de mbo-studenten zelf zijn onderzoeksvaardigheden waardevol (Kennisrotonde, 2017). Ze zijn relevant bij het doorstromen naar een vervolgopleiding, voor de reflectie van de student op zijn rol als professional en als burger, en ook, en daarop ligt de focus in dit artikel, voor de toekomstige beroepsuitoefening waarvoor studenten worden opgeleid.

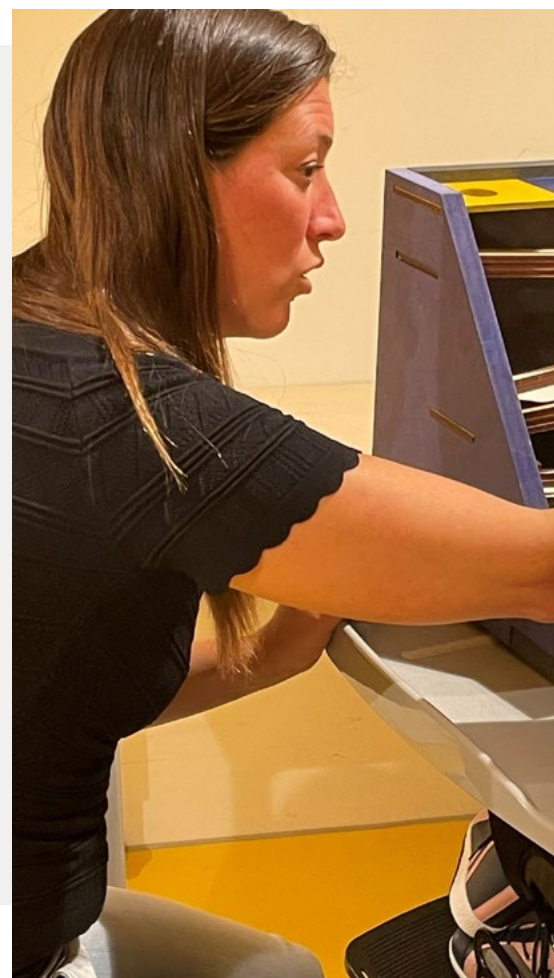
Van mbo-opgeleide zorgprofessionals wordt een bijdrage verwacht in innovatie. Dit is allereerst relevant omdat innovatie de kwaliteit van de zorg en de kwaliteit van leven van zorgvragers kan verbeteren. Maar ook vanwege de krapte op de arbeidsmarkt. Innovatie, in het bij-

zonder de inzet van technologie, kan de productiviteit verhogen. En het kan bijdragen aan de aantrekkelijkheid van het beroep, en daarmee aan de werving van broodnodige nieuwe zorgprofessionals.

Innoveren betekent veranderen. Bij drukke zorgprofessionals kan dat leiden tot weerstand. Succesvolle innovatieadoptie vraagt dat medewerkers openstaan voor vernieuwing en actief kunnen bijdragen aan vernieuwing. Ook vraag het een nieuwe manier van denken. Ons doel van het ontwikkelen van een onderzoekende houding bij studenten is bij te dragen aan die innovatieve mindset.

HOE DOEN WE ONDERZOEK?

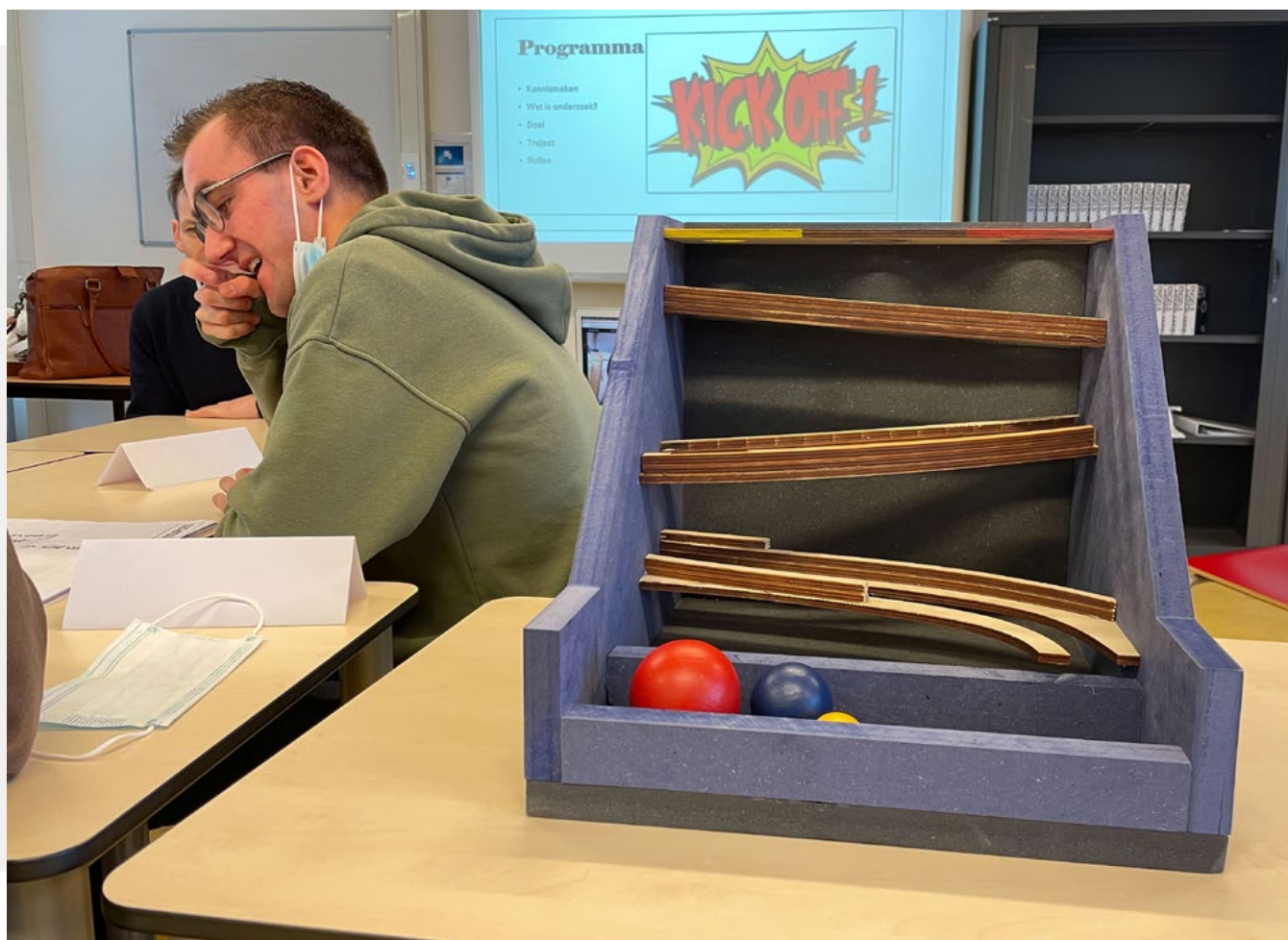
Vanwege de focus op de beroepspraktijk, koppelen we het doen van onderzoek aan de stages van studenten. Om studenten kennis te laten maken met zoveel mogelijk aspecten van onderzoek, laten we studenten

Onderzoek naar hoe de vormenstoof werkt bij kinderen met EMB (ernstig meervoudige beperking) door hen te begeleiden bij het spelen en te observeren. Bij Tyltyschool De Witte Vogel, Den Haag

een volledige onderzoekscyclus doorlopen: probleemstelling en -analyse, onderzoeksontwerp, dataverzameling, data-analyse, rapportage. We variëren in de mate waarin begeleiders het onderzoek sturen, waarbij drie vormen van onderzoekend leren (Kennisrotonde, 2017) de mogelijkheden goed weergeven:

1. Open-ended: docent stimuleert en begeleidt studenten bij zelfstandig onderzoek naar hun eigen onderzoeksvragen.
2. Project-based: docenten ontwerpen projecten, studenten formuleren de vragen.
3. Teacher-centered: de docent bepaalt de onderzoeksvragen en de

Brainstorm over het doel van het onderzoek naar de vormenstoof

wijze van onderzoekend leren.

In schooljaar 2021-2022 zijn we gestart met een aanpak die te kenmerken is als project-based. Hierin stond het onderzoek naar specifieke

EEN ONDERZOEKENDE HOUDING BIJ DE STUDENT DRAAGT BIJ AAN DIENS INNOVATIEVE MINDSET

innovaties centraal. In dat schooljaar zijn twee onderzoeken uitgevoerd. Bij een school voor kinderen met ernstig meervoudige beperkingen is onderzoek gedaan naar een vormen-

stoof. Het prototype van dit hulpmiddel is speciaal voor deze doelgroep ontworpen door een hbo-student en gebouwd door techniekstudenten van ROC Mondriaan. Het onderzoek naar de toepassing ervan is uitgevoerd door studenten verpleegkunde en leverde suggesties voor verbetering. Een tweede onderzoek vond plaats in de ouderenzorg, waar studenten de toepassing Care-Riing onderzochten, een instrument dat ingezet kan worden bij mensen met dementie op momenten van onrust.¹

In 2022/2023 gaan we een stap verder en zijn de aan de slag gegaan met *learning communities*. Hierin volgen we een open-ended aanpak. Studenten bepalen zelf waarnaar zij onderzoek gaan doen, door een vooronderzoek uit te voeren naar de behoeften in de zorginstelling op het

gebied van technologische of sociale innovatie.

DILEMMA'S EN UITDAGINGEN

Het onderzoek doen met studenten gaat gepaard met dilemma's en uitdagingen. Tegelijkertijd zijn er voldoende aanknopingspunten om deze onderwijsinnovatie verder te ontwikkelen.

Een van de dilemma's betreft de vraag: welke mate van onderzoekend vermogen is waardevol voor de toekomstige beroepsuitoefening van onze studenten? We leiden hen tenslotte op tot zorgprofessional, niet tot onderzoeker. Er is een grens aan wat realistisch en zinvol is. Uit de literatuur blijkt dat het doen van onderzoek onder voorwaarden een effectieve manier is om een onderzoekende houding te stimuleren. »

Het blijkt gunstiger wanneer studenten snel zelf (begeleid) onderzoek in de praktijk doen, in plaats van eerst een kennisbasis te verwerven en werken aan meer basale en instrumentele onderzoeksvaardigheden en -technieken (Kennisrotonde, 2019). Tegelijkertijd willen we met studen-

SAMEN ONDERZOEKEN MÉT STUDENTEN IN HET MBO

Kick-off leernetwerk met presentaties zorgtechnologie bij Marente, Oegstgeest

ten onderzoek doen dat relevant is voor hun stage-instelling, en mogelijk daarbuiten. Hoe wegen we de relevantie van de onderzoeksresultaten af tegen het onderwijskundige

doel? Deze vraag heeft ook te maken met de mate van sturing die je wilt geven. In de *learning communities* is die vraag extra relevant. Zo voeren we bijvoorbeeld discussies over de

vraag in hoeverre je deadlines moet stellen.

Ook de betrokkenheid vanuit de instelling kan een uitdaging zijn, zeker in tijden van personeelstekorten. Bij de learning communities geldt dat nog meer, aangezien daarvan het doel is om het leren niet te beperken tot de stagiairs maar ook zittende medewerkers hiervan te laten profiteren.

Verder levert de beschikbare tijd uitdagingen op. In 2021 hebben studenten van ROC Mondriaan tijdens een hackathon zelf het idee geopperd om tijdens hun stages technologische innovaties uit te proberen. Zij verwachtten hiervoor tijd te hebben, ze zijn tenslotte boventallig. De praktijk blijkt weerbarstig. Een onderzoekscyclus doorlopen in een stageperiode van 20 weken kan, maar er is weinig marge. Een overweging is om een meer teacher-centered benadering te kiezen, in plaats van open-ended. Ervoor zorgen dat studenten hun inspanningen beter kunnen inzetten voor stageopdrachten en examens biedt ook nog ruimte.

'META-ONDERZOEK'

Parallel aan het uitvoeren van bovenstaande onderzoeken, willen we als

advertentie

hét fullservicebureau

Ontmoet onze experts

Wij helpen onderwijsorganisaties om hun ambities waar te maken. Ons team van specialisten staat voor je klaar!

[→ bekijk ons team](#)

vindsubsidies.nl

Care-riing.com

Uitleg door de ontwikkelaar over de draaischrijf telefoon van Care-Riing, bij Pieter van Foreest, Delft

praktijkonderzoekers ook weten hoe we onderzoek het best in de opleidingen een plek kunnen geven. We voeren een 'meta-onderzoek' uit naar onderzoek doen in het mbo. Dat doen we door onderzoekslogboeken bij te houden en te analyseren wat er goed gaat in het onderzoek en waar knelpunten liggen. Daarnaast enquêteren we studenten. Een vervolgstap is om te kijken wat de opgedane onderzoeksvaardigheden betekenen in de beroepspraktijk, en wat de learning communities bijdragen aan de stageinstellingen.

OOK DE BETROKKEN- HEID VANUIT DE INSTELLING KAN EEN UITDAGING ZIJN

Uit schooljaar 2021-2022 blijkt dat het onderzoek kwetsbaar is. Voortgang is van veel factoren afhankelijk, zoals toegang tot de onderzoekspopulatie. Dat vraagt een goede borging in de zorginstelling. Bij aanvang is niet altijd duidelijk wie de 'poortwachters' zijn die

toegang kunnen geven, of zij blijken niet op de hoogte of beschikbaar. Ook personeelsverloop kan roet in het eten gooien. Verder zorgde Covid in 2021-22 voor belemmeringen doordat de begeleiders niet altijd welkom waren in de zorginstellingen.

Anderzijds blijkt dat binnen korte tijd grote stappen kunnen worden gezet zodra de studenten in het veld aan de slag kunnen met hun dataverzameling. Ook vinden de studenten, ondanks de belemmeringen, hun deelname aan de onderzoek leerzaam. Een leeropbrengst die zij noemen is het anders, objectiever leren kijken naar het gedrag van de zorgvrager.

CONCLUDEREND

We voelen ons gesterkt in onze aanpak doordat studenten hun deelname positief beoordelen, zelfs in omstandigheden die door de nodige tegenslagen werden gekenmerkt. We ontwikkelen de aanpak verder doordat we meer zicht krijgen op wat studenten minimaal nodig hebben om aan de slag te gaan en weten welke randvoorwaarden we vooraf geregeld moeten hebben. Wat we bewust niet doen, is toewerken naar

Beknopt bronnenoverzicht

- > Kennisrotonde. (2017). *Welke interventies van docenten bevorderen de onderzoekende houding van leerlingen in het VO?* (KR. 253). Den Haag: Kennisrotonde.
- > Kennisrotonde. (2019). *Welke aanpak werkt beter bij het ontwikkelen van een onderzoekende houding van studenten: eerst een theoretische basis verwerven of direct in de praktijk onderzoek doen?* (KR. 668). Den Haag: Kennisrotonde.
- > MBO Raad (2019). *Naar een gedeelde en integrale visie op onderzoek over, met en in het mbo.*

Noot

1. Verslagen van de onderzoeken staan op www.civ.rocmondriaan.nl/publicaties/

een blauwdruk voor het doen van onderzoek met mbo-studenten. ■

DE AUTEURS ZIJN WERKZAAM ALS
PRAKTIJKONDERZOEKERS CENTRUM
INNOVATIEF VAKMANSCHAP (CIV)
TECHNOLOGIE VOOR ZORG EN WELZIJN, ROC
MONDRIAAN